

*Н. А. Ляйко,
кандыдат гістарычных навук*

АСАБЛІВАСЦІ ФАРМІРАВАННЯ І ВЫКАРЫСТАННЯ ІНФАРМАЦЫЙНЫХ РЭСУРСАЎ НА ЗАМЕЖНЫХ МОВАХ У ДЗІЦЯЧЫХ БІБЛІЯТЭКАХ

На сучасным этапе адным з асноўных рэсурсаў для развіцця краіны і яе паспяховай канкурэнцыі на сусветным рынку з'яўляецца ўзровень адукацыі і культуры насельніцтва. Патрабаванні да ўзроўню адукацыі спецыялістаў у інфармацыйным грамадстве пастаянна павялічваюцца, але чытанне па-ранейшаму застаецца асноўным ключом да інфармацыі. У сувязі з тым, што галоўны інфармацыйны багаж чытача набываецца менавіта ў школьным узросце, дзейнасці дзіцячых бібліятэк надаецца пэўная ўвага.

Дзіцячыя бібліятэкі – гэта ўнікальны асяродак для сацыя-культурнага, кагнітыўнага і камунікатыўнага развіцця асобы сродкамі сусветных культур і замежных моў. Адным з асноўных кірункаў дзейнасці дзіцячых бібліятэк з'яўляецца ўдзел у працэсах прафілізацыі школьнага навучання ў якасці рэсурснага цэнтра. З дапамогай бібліятэкі школьнікі атрымліваюць падтрымку ў рэалізацыі вучэбнай, а таксама прафарыентацыйнай і адпачынкавай дзейнасці. Работа бібліятэкі ў дапамогу вучэбнаму працэсу ажыццяўляецца комплексна, у першую чаргу ў час самастойнай працы школьнікаў. Дамашнія заданні, якія выконваюцца ў бібліятэцы, часам ператвараюцца ў захапляльны, творчы працэс пазнання. У бібліятэцы школьнікі маюць магчымасць шырока выкарыстоўваць інфармацыйныя рэсурсы. Для іх прадстаўлены не толькі кніжны фонд і адпаведны даведачна-бібліяграфічны апарат як у традыцыйнай, так і электроннай форме, але і праводзяцца масавыя мерапрыемствы рознага кшталту: тэматычныя агляды літаратуры, гутаркі па пэўнай тэматыцы, прэзентацыі новых кніг па праблеме, віктарыны, конкурсы, абмеркаванні кніг, літаратурныя гадзіны, сустрэчы з пісьменнікамі і паэтамі, знакамітымі людзьмі. Пашырэнне кругагляду, набыццё новых ведаў, фарміраванне крытычнага светапогляду і ўласнай думкі адбываюцца ў час далучэння дзяцей і падлеткаў да інфармацыйных рэсурсаў, як айчынных, так і замежных.

У Законе «Аб бібліятэчнай справе ў Рэспубліцы Беларусь» падкрэсліваецца, што асноўнымі прынцыпамі дзейнасці бібліятэк з'яўляюцца:

– вызначэнне агульначалавечых каштоўнасцей у якасці прыярытэтных;

– садзейнічанне адраджэнню і развіццю культурных традыцый і захаванню каштоўнасцей беларускай нацыі, іншых нацыянальнасцей, якія пражываюць у краіне, захаванасці гісторыка-культурнай спадчыны;

– распаўсюджванне гуманістычных ідэй, навуковых ведаў і дасягненняў сусветнай культуры [1, с. 4].

У сувязі з гэтым неабходна вызначыць месца дзіцячых бібліятэк на сучасным этапе ў рэалізацыі агульнаадукацыйных праграм, ажыццяўленні плаўнага пераходу ад навучання да штодзённай самаадукацыі.

Адным з кірункаў комплекснай рэалізацыі магчымасцей дзіцячай бібліятэкі ў дапамогу вучэбнаму працэсу з'яўляецца іх полікультурная іншамоўная дзейнасць.

За апошнія гады ў Рэспубліцы Беларусь значна пашырыліся магчымасці вывучэння замежнай мовы, павялічылася колькасць спецыяльных школ з паглыбленым яе вывучэннем. Трэба адзначыць, што і ў агульнаадукацыйных школах таксама павялічылася колькасць гадзін на вывучэнне замежных моў. Акрамя гэтага, у апошняе дзесяцігоддзе назіраецца новы кірунак вывучэння замежных моў у час сямейных і школьных паездак за мяжу, у першую чаргу гэта тычыцца паездак дзяцей з чарнобыльскай зоны на аздараўленне. Безумоўна, усе гэтыя перамены патрабуюць добрага валодання адпаведнымі мовамі. Гэта актывізуе зацікаўленасць школьнікаў і іх бацькоў да вывучэння замежных моў. Пэўная роля ў аказанні дапамогі дзецям пры вывучэнні замежных моў належыць дзіцячым і школьным бібліятэкам. Адным з галоўных патэнцыялаў бібліятэкі ў дадзеным выпадку з'яўляюцца яе рэсурсы, ад паўнаты, якасці і колькасці якіх залежыць значны поспех у вырашэнні гэтых задач. Вопыт работы аддзела замежнай літаратуры ЦГДБ імя А. Астроўскага паказвае асаблівасці камплектавання фондаў на замежных мовах для дзяцей і падлеткаў. Трэба адзначыць, што гэта адзіная сярод дзіцячых бібліятэк Беларусі бібліятэка, якая мае аддзел і зал замежнай літаратуры, камплектаванне ў гэтай бібліятэцы ажыццяўляецца не толькі

агульнавядомымі традыцыйнымі метадамі, праз бібліятэчны калектар, кніжныя магазіны, кіёскі, выдавецтвы, але і нетрадыцыйнымі, менавіта з дапамогай грамадскіх арганізацый. У прыватнасці, камплектаванне ажыццяўляецца з дапамогай Інстытута імя Гётэ ў г. Мінску, шэрагу замежных пасольстваў, падарункаў асобных грамадзян і інш. Фонд замежнай літаратуры ў дадзенай дзіцячай бібліятэцы прадстаўлены:

- даведачнымі і энцыклапедычнымі выданнямі на замежных мовах (двухмоўнымі і тлумачальнымі замежнымі слоўнікамі, лінгвакраязнаўчымі слоўнікамі, замежнымі энцыклапедыямі для дзяцей і інш. як на друкаваных, так і электронных носбітах);

- мастацкай і навукова-пазнавальнай літаратурай, прызначанай для чытачоў рознага ўзросту і ўзроўню валодання замежнымі мовамі (ілюстраванымі кніжкамі, асобнымі выданнямі для дзяцей і падлеткаў, а таксама адаптаванымі выданнямі для дзяцей, якія вывучаюць замежныя мовы);

- перыядычнымі выданнямі (замежнымі часопісамі і газетамі для дзяцей і падлеткаў, беларускімі часопісамі і газетамі), на старонках якіх абмяркоўваюцца метадычныя і практычныя пытанні вывучэння замежных моў;

- падручнікамі, вучэбнымі дапаможнікамі і вучэбна-метадычнымі выданнямі для вывучэння замежных моў;

- аўдыявізуальнымі рэсурсамі (аўдыякнігамі, вучэбнымі відэапраграмамі, пазнавальнымі і мастацкімі фільмамі на замежных мовах);

- электроннымі рэсурсамі (камп'ютарнымі гульнямі і электроннымі трэнажорамі для вывучэння замежных моў, электроннымі энцыклапедыямі, а таксама аддаленымі сеткавымі рэсурсамі).

Фарміраванне фонду замежнай літаратуры дзіцячай бібліятэкі – гэта складаны працэс, таму што бюджэтных сродкаў на гэта выдзяляецца недастаткова. У асноўным камплектаванне ажыццяўляецца за кошт грамадскіх арганізацый.

У 2009–2010 гг. Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі сумесна з абласнымі, цэнтральнымі гарадскімі, раённымі і сельскімі бібліятэкамі ў адпаведнасці з планам Міністэрства культуры па ўзгадненні з Міністэрствам адукацыі праведзена рэспубліканскае сацыялагічнае даследаванне «Сучасны стан і тэндэнцыі развіцця дзіцячага чытання ў Рэспубліцы Беларусь» [3]. Гэта першае за

апошнія дваццаць гадоў комплекснае рэспубліканскае даследаванне чытання дзяцей і падлеткаў. Пры аналізе чытання дзяцей з перавагай у выбары мовы, на якой напісана кніга, адзначана, што дзеці як малодшага, так і сярэдняга ўзросту аддаюць перавагу чытанню кніг на рускай мове, што складае адпаведна 92,8% і 89,4%. Кнігі на беларускай мове чытаюць адпаведна 5,9% і 3,3% апытаных. Трэба заўважыць, што на абодвух мовах любяць чытаць літаратуру 3,5% рэспандэнтаў 11–15 гадоў. Акрамя гэтага, у рэпертуар чытання дзяцей былі ўключаны кнігі на замежных мовах. На жаль, такіх вучняў нямнога: 1,1% школьнікаў малодшага ўзросту і 0,8% рэспандэнтаў 11–15 гадоў [3, с. 24].

У праведзеным даследаванні ў дадатковым спісе, складзеным з адказаў чытачоў 11–15 гадоў, сярод кніг аб космасе, камп'ютарах, модзе, равесніках, аўтабіяграфічных і дакументальных выданнях, якія дзеці жадаюць прачытаць, адзначана таксама цікавасць да кніг замежных аўтараў у арыгінале [3, с. 29]. Сярод замежных моў, на якіх рэспандэнты жадаюць чытаць, — англійская, нямецкая і польская.

Фарміраванне інфармацыйных рэсурсаў на замежнай мове ў дзіцячых бібліятэках дае магчымасць павысіць эфектыўнасць абслугоўвання карыстальнікаў дзіцячых бібліятэк, павялічыць колькасць чытачоў, палепшыць умовы падрыхтоўкі дамашніх і творчых заданняў, творча падыходзіць да самастойнай работы вучняў, садзейнічае якасці вывучэння замежных моў.

Для павышэння якасці абслугоўвання дзяцей і падлеткаў замежнай літаратурай, на наш погляд, мэтазгодна:

- пры фарміраванні інфармацыйных рэсурсаў дзіцячых бібліятэк улічваць запыты чытачоў;
- павялічваць інфармацыйныя рэсурсы на замежных мовах у дзіцячых бібліятэках не толькі за кошт грамадскіх арганізацый, але і папаўняць іх за кошт бюджэту;
- больш шырока выкарыстоўваць Internet пры задавальненні тэматычных запытаў школьнікаў, падрыхтоўцы рэфератаў аб асобных краінах.

Выкарыстанне гэтых кампанентаў ва ўмовах дзіцячых бібліятэк, высокі ўзровень прафесіянальнай кампетэнцыі бібліятэчных работнікаў, адпаведная матэрыяльна-тэхнічная база бібліятэкі

будуць садзейнічаць больш якаснай арганізацыі вучэбнага працэсу, моўнаму і сацыякультурнаму развіццю дзяцей і падлеткаў.

1. *Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб бібліятэчнай справе ў Рэспубліцы Беларусь»*: Закон Рэсп. Беларусь ад 11 лістапада 2002 г. № 147-3 // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2002. – № 128. – С. 21–29.

2. *Россинская, А. И.* Иноязычная поликультурная деятельность детской библиотеки: цели, формы, эксперимент / А. Н. Россинская // Библиотековедение. – 2010. – № 1. – С. 90–94.

3. *Современное состояние и тенденции развития детского чтения в Республике Беларусь: по результатам республиканского исследования* / Национальная библиотека Беларуси; сост. М. Г. Пшибытко, О. В. Гаврилович; ред.: Л. Г. Кирюхина [и др.]. – Минск, 2011. – 155 с.

4. *Элиасберг, Н. И.* Проблемы воспитания нравственных свойств личности и гражданственности в условиях информатизации образования / Н. И. Элиасберг // Школьная библиотека. – 2005. – № 9-10. – С. 73–81.

РЕПОЗИТОРИЙ БУДУЩАГО